

Learning, Innovation and the Use of Information

– nye læringsituationer i uddannelsesbibliotekerne

Af Thomas Vibjerg Hansen, Lotte Stehouwer Øgaard og Niels Jørgen Blaabjerg

I lang tid har bibliotekarens pædagogiske fokus været på udviklingen af den studerendes informationskompetence. Vi mener, at det er et begreb, som lukker biblioteket om sig selv.

Thomas Vibjerg Hansen
Udviklingskonsulent
tvh@aub.aau.dk

Lotte Stehouwer Øgaard
Fagkonsulent
ls@aub.aau.dk

Niels Jørgen Blaabjerg
Udviklingskonsulent
njb@aub.aau.dk

Alle tilknyttet Aalborg Universitetsbibliotek

I stedet handler det for bibliotekaren om at skue udad i stedet for indad, og handle i forhold til de læringsmål, som deres moderinstitutioner arbejder med. I sidste nummer af DF Revy (maj 2008) taler lektor i digitale medier Claus Rosenstand om hyperbiblioteket som bibliotekets funktion, når målet er at skabe innovation.

Den 1. april slog Aalborg Universitetsbibliotek dørene op for en 2-dages konference med overskriften "Learning, Innovation and the Use of Information", som præsenterede nogle af de udfordringer uddannelsesbiblioteker står over for, når de skal understøtte udviklingen af innovative studerende hen imod det fremtidige arbejdsmarked.

Kort fortalt, tror vi på en bibliotekarisk nær fremtid, hvor der er brug for procesorienterede informationsvejledere. De skal være generalister eftersom de studerende i stigende grad bringer flerfaglighed med ind i den pædagogiske situation, og skal have hjælp eller understøttes i den proces, det er at prioritere og kombinere flerfagligheder i forhold til en konkret arbejds- eller læringsituation. Dvs. at det præcise forløb af en informationsvejledning eller undervisning ikke er kendt på forhånd.

Artiklen vil forholde sig til den konkrete (nye) pædagogiske situation og bibliotekarens roller ved at inddrage indhold og udbytte fra den nyligt

afholdte konference, fra Claus Rosenstands artikel, Carol Kuhlthau's procesorienterede paradigme, samt udpluk af egne erfaringer og bidrag i forbindelse med Learning Objects Web projektet.

Læring, innovation og information – hvorfor disse 3 begreber?

Formålet med konferencen "Learning, Innovation and the Use of Information" var at sætte fokus på fremtidens studerende. Hvilke kompetencer er det, erhvervslivet efterlyser, og hvordan kan man fra uddannelsesmiljøets side bedst understøtte udviklingen af disse kompetencer? Hensigten fra arrangørernes side var at samle fagfolk på tværs af sektorer for, som overbibliotekar Niels-Henrik Gylstorff udtrykte det i sin åbningstale: "...whether we see ourselves as library people, university people or business people, we share a common concern for the future of the students."

Begrebet "innovation" er et buzzword, det er hypet, trendy. Vi skal klare os i den globale forretningsverden ved at være innovative, lyder det fra politisk hold. Arbejdsgivere søger innovative medarbejdere og på uddannelsesinstitutionerne er det at være innovativ blevet et af læringsmålene. På Aalborg Universitet ser vi de innovative miljøer spire frem og de studerende deltager i "innovation camps" eller i "Workshop for Innovation and Entrepreneurship 2008".

Kravene fra omverdenen til uddannelsesinstitutionerne om at uddanne innovative kandidater bliver også til et krav til uddannelsesbibliotekerne om at medvirke til at understøtte de studerendes innovative læreproces. Her er uddannelsesbibliotekernes naturlige omdrejningspunkt "informationen". Det er informationen, der skal findes, sættes ind i en sammenhæng, som et led i konstruktion af viden, som skal bruges for at være innovativ.

På konferencen var Rosenstands præsentation et bidrag, der kunne hjælpe deltagerne til at forstå "situationen innovation"¹. Deltagerne blev præsenteret for hvilke pædagogiske kontekster, de skal eller kan indgå i for at være med til at udvikle den innovative kandidat. Der blev således skabt plads til konkrete refleksioner om didaktik og en ny pædagogisk kontekst, der hedder at "være innovativ" eller "skabe innovative kompetencer", i stedet for at arbejde isoleret med informationskompetencebegrebet.

Bibliotekarens nye rolle

Konferencen gav et billede af, hvilke evner og situationer fremtidens kandidater skal kunne mestre for at arbejde med innovative processer. Spørgsmålet er så, hvilke kompetencer skal der til for, at bibliotekaren kan løfte opgaven med at understøtte de innovative processer og aktiviteter, der indgår i uddannelserne?

¹ Rosenstand 2008, p. 12

Kravene fra omverdenen til uddannelsesinstitutionerne om at uddanne innovative kandidater bliver også til et krav til uddannelsesbibliotekerne om at medvirke til at understøtte de studerendes innovative læreproces.

Spørgsmålet er så, hvilke kompetencer skal der til for, at bibliotekaren kan løfte opgaven med at understøtte de innovative processer og aktiviteter, der indgår i uddannelserne?

Rolle	Tilhørsforhold	Biblioteksaktivitet
Organizer	Det kildeorienterede paradigme	- at levere en organiseret samling af kilder
Locator	Det kildeorienterede paradigme	- at lokalisere kilder
Identifier	Det kildeorienterede paradigme	- at identificere kilder i relation til emne
Advisor	Det kildeorienterede paradigme	- at anbefale måder at bruge kilderne på
Counselor	Det procesorienterede paradigme	- at vejlede ud fra den studerendes situation og behov

Figur 1

Claus Rosenstands definition af bibliotekarens rolle i hyperbiblioteket er et endeligt brud med den klassiske referencebibliotekar. Der er ikke tale om dødsstødet til bibliotekarstanden, men tale om en genplacering af bibliotekaren integreret i det procesorienterede paradigme, som Carol Kuhlthau benævner det².

Carol Kuhlthau beskriver bibliotekarens 5 forskellige "mediator"-roller overfor de studerende³. De 5 roller placerer sig inden for to forskellige bibliotekariske paradigmer (se figur 1).

Alle roller er vigtige, men hvor de fire første har været kendt i biblioteksverdenen i mange år, så er "counselor"-rollen en relativt ny rolle, som for mange bibliotekarer er meget anderledes i form og indhold.

Både hos Rosenstand og hos Kuhlthau træder den studerendes proces frem som det første, bibliotekaren må forholde sig til på bekostning

af jagten på den rigtige reference. Det er en jagt, som ifølge Kuhlthau hører til i det kildeorienterede paradigme, som ikke længere er tilstrækkeligt til at udfylde bibliotekarens rolle. En oversigt, der blander Kuhlthaus og Rosenstands begreber kunne komme til at som illustreret i figur 2.

Det er et spørgsmål, om Rosenstands rollekaraktæristik er en udvidelse af counselor-rollen eller om der er tale om en ny rolle. I sin beskrivelse af bibliotekarens rolle i hyperbiblioteket lægger han vægt på, at det ikke er "specielt interessant med bibliotekarer med en særlig faglighed udover det biblioteksmæssige". Det, der er behov for, er "åbne og kommunikationsduelige bibliotekarer, der kan bistå den svære og usikre proces, det er at prioritere og kombinere fagligheder ..." og som kan "... indlede længerevarende samarbejde, løbende informationsfaglig vejledning mellem biblioteksbruger og bibliotekar..."⁵.

De 4 første roller indeholder klassisk biblioteksarbejde som en sag mellem en bibliotekar og en bruger. For de sidste to roller sker der det, at ejerskabet til processen skifter karakter. Fra kun at være en sag mellem bibliotekaren og brugeren (*jeg* underviser *dig* i informationskompetence), bliver bibliotekaren nu en del af *brugerens* løsningsproces. Bibliotekaren skal se sig selv som en del af en helhed, der er til for at støtte den studerende i hans løsning, udvikling, læring. På Aalborg Universitetsbibliotek kalder vi den forståelse for *flowerpowerment*⁶. Flower fordi vi udgør et kronblad omkring f.eks. den studerende. (*Em*)*Powerment* fordi det handler om at gøre den studerende i stand til selv at håndtere situationer. Det er et led i den studerendes akademiske kompetenceudvikling.

Rolle	Situation	Evne	Biblioteksaktivitet	Pædagogisk aktivitet if. informationsegnethed
Organizer	Rutine	Kvalifikation	Organisere	
Locator	Rutine	Kvalifikation	Lokalisere/finde	
Identifier	Problemløsning	Kvalifikation	Identificere/finde	Udvikle brugerens rutiner i brugen af værktøjer
Advisor	Problemløsning	Kompetence	Rådgive/søge	Udvikle brugerens metoder til søgninger
Counselor	Problemorientering	Kreativitet	Vejlede/lære	Indgå i brugerens udvikling af et produkt
?	Innovation	Kultur	Hyperbibliotek	Gøre brugerens ledelsesproces mulig ⁴

Figur 2

² Seeking Meaning, 2004

³ Seeking meaning, 2004, p. 115 ff

⁴ Rosenstand definerer ledelsesprocessen som: "... den kultiverede (forsknings-)biblioteksbruger er sat i en organisatorisk rolle. Han er så at sige leder i den henseende, at hans organisatoriske valg har betydning for kvaliteten af hyperbiblioteket. Han, eller en gruppe, skal sådan set ved hver ny sag udvikle en ny biblioteksmetodologi."

⁵ Rosenstand 2008, p. 14

⁶ Skagen et. al. 2006

Flowerpowerment

Projektet *Learning Objects Web*, e-læringsprodukterne *SWIM* og *FLOW*, og konferencen *Learning, innovation and the use of information*

Som et led i det DEFF-støttede projekt *Learning objects web*, forkortet *LOW*, dannede Aalborg Universitetsbibliotek d. 1.- 2. april rammen om den internationale konference *Learning, Innovation and the Use of Information*. Omkring 120 konference-deltagere og oplægsholdere fra en række europæiske lande, samt USA, deltog i konferencen lokket af et ambitiøst program med stor faglig tyngde. Konferencen var arrangeret af en gruppe udviklere på AUB, der igennem længere tid har arbejdet med udvikling af innovative e-læringsprodukter i form af "SWIM international version" og "Flexible Learning Objects WEB – FLOW".

Find dokumentation fra projektet og links til produkterne på: www.learningobjectsweb.dk

Praktiske pædagogiske udfordringer – hvor står vi på AUB

Aalborg Universitet er kendt for en projektorganiseret, problembaseret og -orienteret pædagogik, som nu udvides til en innovationspædagogik. Det medfører også, at bibliotekets pædagogiske aktiviteter skal udvides.

Vi har gennem de sidste 10 år flyttet os fra en undervisning, hvor bibliotekaren havde total kontrol over mål, indhold og læreproces til undervisnings- og vejledningssituationer, hvor de studerendes proces, situation og behov har stor indflydelse på det konkrete undervisningsindhold og rollen som underviser eller vejleder. Vi er gået fra en kildeorienteret pædagogik til også at mestre en procesorienteret pædagogik, der er dialogbaseret og studentercentreret. Vi har så at sige sluppet noget af kontrollen. I hyperbiblio-

teket skal kontrollen slippes endnu mere. Det er så småt ved at ske gennem bibliotekarernes deltagelse i forskellige workshops på Aalborg Universitet, hvor de studerende arbejder i flerfaglige grupper med innovation og entrepreneurship.

I den forbindelse er Rosenstands artikel et forfriskende og tiltrængt bud på bibliotekarens genkomst - på hvorfor bibliotekaren ikke er død, men kan komme i høj kurs. Efterspørgslen på de generiske færdigheder i sammenhæng med de interdisciplinære arbejdsmetoder, der skal fremme innovation, er et fremragende udgangspunkt for videre drøftelser af bibliotekarens nye roller. Nu er det op til os at udvikle os. Konferencen "Learning, Innovation and the Use of Information" har kridtet banen op for nogle af de pædagogiske og biblioteksfaglige udfordringer, vi står over for.

Referencer

- Kuhlthau, Carol C. (2004). *Seeking meaning : a process approach to library and information services*. Libraries Unlimited.
- Rosenstand, Claus (2008). Bibliotekarens rolle i hyperbiblioteket. *DF Revy*, 31. Årgang, nr. 4, 2008.
- Skagen, T.; Torras, M.; Blaabjerg, N. J.; & Hansen, T. V. (2006). *Empowering students through information literacy in the physical and virtual classrooms: Cross?institutional collaboration between library and faculty and between two Scandinavian university libraries*. Paper presented at the conference "Creating Knowledge IV", Copenhagen, Denmark, 2006. Retrieved 22/05/2008.
- Lokaliseret d. 23.5.2008 på: www.ckiv.dk/papers/SkagenBlaabjergTorrasHansen%20Empowering%20students%20through%20information%20literacy.pdf
- Øgaard, L. S.; Dissing, K. (2008). Vellykket international konference om læring og innovation. *Uglen*, nr. 4, Aalborg Universitet, 2008.

Vi er gået fra en kildeorienteret pædagogik til også at mestre en procesorienteret pædagogik, der er dialogbaseret og studentercentreret.